

komplificirane, kot sta hemiolni metrum in ritem. Naj omenim samo subtilno in precizno ritmizacijo melodijskih zapisov srbskih in hrvatskih ljudskih pesmi, ki jih je objavil B. Bartók v že omenjenem delu.

Objavljena zbirka je pomembna tudi zaradi melodijskih okraskov, ki se pojavljajo v sorazmerno velikem številu melodij. Tudi glede tega ustreznega zapisovanja so nekateri sodobni makedonski melografi zelo napredovali, in to velja predvsem za sodelavce instituta.

Tako moramo s priznanjem ugotoviti aktualnost ponovne objave makedonskih ljudskih melodij s konca minulega stoletja. S tem svojim delom je dal Institut za folkloro v Skopju pomemben prispevek jugoslovanski in zlasti makedonski kulturi.

Radoslav Hrovatin

Jan Raupp, Sorbische Volksmusikanten und Musikinstrumente. Schriftenreihe des Institutes für sorbische Volksforschung in Bautzen bei der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. VEB Domowina-Verlag Bautzen 1963. S. 247.

Pod tem naslovom bi pričakovali nekakšen pregled lužiško-srbskega godčevstva in instrumentov. V resnici pa obsega veliko več, ker se avtor ni zadovoljil zgolj s podajanjem glasbeno narodopisnega gradiva, ampak mu je dal širok zgodovinski in kulturnozgodovinski okvir, češ da je to za razumevanje obravnavane problematike nujno. V predgovoru avtor obširno razlaga svoje stališče do predmeta in načela, po katerih je delo oblikoval. Nato pa v uvodu kritično pregleda literaturo, ki je doslej kakorkoli omenjala lužiško-srbsko ljudsko glasbo, zlasti instrumentalno. Zelo ostro nastopi proti tistim nemškimi avtorjem, ki so tendenčno pisali o polabskih Slovanih, ker so se dali vpreči v voz šovinizma in tako hote ali nehoti postali orodje germanizacije.

Knjiga obsega dva dela. V prvem je obravnavano ljudsko godčevstvo polabskih Slovanov oziroma Lužiških Srbov skozi stoletja vse do današnjih dni, v drugem pa orisani ljudski instrumenti. Prikaz godčevstva zavzema večino prostora in je zaradi preglednosti razdeljen na tri poglavja: 1. Zgodnji fevdalizem in srednji vek, 2. Pozni fevdalizem, 3. Kapitalizem.

V prvem poglavju govori avtor najprej o najstarejših virih za polabsko ljudsko glasbo ter najzgodnejših poročilih o njej. Ugotavlja, da so do 12. stoletja godčevski stan pri Polabskih Slovanih sestavljali naslednji tipi: godci nižjih socialnih plasti, trobentači v vojaški in mestni službi, pevci epov v službi fevdalcev in končno — od 11. stoletja dalje — cerkveni kantorji. Potem razlaga zgodovinski in socialni položaj polabskih Slovanov od 13.—16. stoletja in navaja vire za to razdobje.

V poglavju o poznem fevdalizmu daje izčrpen pregled o ljudski glasbi nekdanj slovanskih, zdaj ponemčenih mest oziroma pokrajin, kot so npr. Lüneburg, Cottbus, Lützen, Bautzen-Budišin itd.

Poglavje z naslovom Kapitalizem se začne s prikazom političnega in kulturno zgodovinskega položaja Lužiških Srbov v 19. stoletju, nato pa preide na vprašanje godčevstva v tem času. Po raznih virih je sestavljen spisek godcev ter pri vsakem navedeno, kateri instrument je igral, kakšen poklic je sicer opravljal in kako so ga presojali drugi. Na podlagi tega ugotavlja avtor, da so bili godci v zgornjem delu dežele rokodelci, v pruskem delu Lužic ponajveč obrtniki, v južnem delu pa delavci. Najbolj navadna sestava je bila: tarakawa (nek vrste piščal, podobna klarinetu), gosli in dude. Posebej obravnava avtor predpise o javnih plesih, ker mestoma zadevajo tudi godce. Plesali niso kadar koli, ampak le ob nekaterih, po izročilu določenih dnevih, to pa je pozneje uzakonila tudi oblast. Posebej je bilo določeno, koliko časa sme ples trajati. Predpise je izdajala mestna gosposka, ki je kajpak ščitila mestne in druge »poklicne« godce.

Zanimiv je odstavek o godčevskem zaslužku. Avtorju sta bili na voljo dve beležnici, v nji sta si dva godca zapisovala dohodke od igranja. Iz tega seznama je videti, kako velik okoliš je lahko imel kak godec.

Drugi, manjši del knjige, je prikaz ljudskih instrumentov. Po kratkem uvodu so najprej na vrsti piščali. Čeprav začne avtor pri najstarejši dobi in omenja celo najdbe v grobovih, pa vendar ni izčrpen, saj nekatere piščali komaj omeni, dalj se zadrži le pri tarakawi. Ta danes nima več prvotne oblike, ampak je v resnici v 19. stoletju nastali posnetek, ponarejek nekdanjega instrumenta, sestavljen po slabo razumljivih starih virih. Lužiško-srbske dude so dvojne, velike in male, razlika je le v tem, kakšna koža je uporabljena, z glavico ali brez nje. Oba instrumenta pa imata v svatbenih običajih strogo določeno funkcijo. Tudi gosli so bile dvojne: velike in male. Sloves so uživale velike s tremi strunami.

Nazadnje se avtor ustavi še ob godčevskem repertoarju in načinu igranja: to ponazarja z več glasbenimi primeri. Pri tem ugotavlja — po zapiskih nekega godca — da se je v 19. stoletju naglo zmanjšalo število domačih plesov in so začeli prevladovati nemški.

V sklepnih besedi je še enkrat poudarjeno, da so imeli godci svoja združenja, ki so bila podobna obrtniškim, da pa je to v zadnjem času popolnoma prenehalo. Tudi stari godčevski sestavi se opuščajo, njih mesto bo zavzela harmonika.

Na zadnjih straneh knjige so sezname kratic, arhivalij in uporabljene literature.

Čeprav je avtor želel s svojim delom dati bolj pobudo za nadaljnje in temeljitejše raziskovanje lužiško-srbskega godčevstva (kot pravi sam na koncu knjige) kot pa vprašanje dokončno rešiti, se vendar na vsaki strani čuti prizadevanje po izčrpnosti. Pri tem pa je opaziti neko nedoslednost. Medtem ko je prikazovanje kulturnopolitičnega in socialnega ozadja zelo podrobno, bi si z glasbeno narodopisnega področja želeli kaj več. Ljudski instrumenti so obdelani preveč skopo in le tisti, ki so v rokah godcev, drugi so komaj omenjeni. Pogrešamo tudi podrobnejšega prikaza funkcije, ki jo imajo (ali so imeli) godci v ljudskih običajih. Sploh so običaji, pri katerih pa imajo instrumenti vendar svoj velik delež, puščeni vničar. Tako zapušta celotno delo vtis, da je pisano bolj z vidika kulturne in politične zgodovine s poudarkom na socialnem in nacionalno obrambnem kot pa z vidika narodopisja in etnomuzikologije, kot obeta naslov. Kljub temu je knjiga dragocen prispevek stroki in bi bili podobnega dela za Slovence lahko samo veselji.

Zmaga Kumer

Jahrbuch des Österreichischen Volksliedwerkes. Herausgegeben vom Österreichischen Volksliedwerk im Selbstverlag des Bundesministerium für Unterricht. Geleitet von Karl M. Klier, Leopold Nowak, Leopold Schmidt. **Bd. X, Wien 1961.** Str. 163 in VII slikovnih prilog.

Za deseto obletnico, odkar zbornik izhaja, je predsednik glavnega odbora Karl Lugmayer napisal predgovor. V njem govori o naravi in pomenu publikacije.

Strokovni del knjige je skoraj v celoti posvečen ljudski pesmi. Hans Comenda poroča o novem odkritju pesemskih letakov v Linzu (Weltliche Flugblattlieder des 17. Jahrhunderts). Najdba obsega 12 listov z 9 pesmimi. Večinoma nedatirane letake skuša avtor po raznih znakih časovno in drugače opredeliti ter končno v celoti objavlja besedilo. — Karl M. Klier (Ein Ehestreitlied des 18. Jahrhunderts und seine Verbreitung) razpravlja o pesmi, ki jo poznamo tudi pri nas. Pri Streklju je navedena v dodatku šaljivih kot št. 145 z začetkom »Zri ga, žri ga pjanc po kravje.« Vsebina je prepir med pijancem in njegovo ženo. Primerjava besedil, ki jih objavlja Klier, z našimi kaže, da je slovensko besedilo prevedeno in prirejeno iz nemškega. Avtor je ugotovil, da je pesem znana tako v avstrijskih kakor v nekaterih nemških deželah ter je na-